

Nr 438.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående anslag till åtgärder i prisreglerande syfte; given Stockholms slott den 30 april 1918.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

att till åtgärder i prisreglerande syfte anvisa såsom förslagsanslag under nionde huvudtiteln

<i>dels</i> å tilläggsstat för år 1918	kronor 90,000,000,
<i>dels</i> ock å extra stat för år 1919.....	» 10,000,000.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30
april 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Petersson anförde:

Vid anmälan den 14 januari detta år av de anslag, som borde uppföras å tilläggsstat för år 1918 under nionde huvudtiteln, erinrade jag, i punkten 33, att riksdagen med anledning av propositionen nr 282 den 23 april 1917 å extra stat för innevarande år för vidtagande i huvudsaklig överensstämmelse med i det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet angivna grunder av åtgärder för nedbringande av prisen å spannmål, kraftfoder, konstgödsel, salt fisk, ved, brännrotv och potatis samt för bestridande av vissa kostnader för brödsädsregleringen och till oförutsedda utgifter i prisreglerande syfte å extra stat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag av 22,400,000 kronor ävensom medgivit, att Kungl. Maj:t finge därav under år 1917 låta av tillgängliga medel utanordna erforderligt belopp. Jag lämnade vidare en redogörelse för

de i nämnda statsrådsprotokoll framlagda beräkningarna rörande den tid, för vilken de då omförmälda prisregleringarna ansågos skola gälla, vilken tid var olika för olika varor, och fann av denna redogörelse framgå, att det icke beräknats, att det då äskade beloppet skulle förslå till prisregleringar för hela konsumtionsåret 1917—1918. Jag yttrade vidare:

»Redan denna omständighet gör det under nuvarande förhållanden, då kristidens tryck icke blott fortfar utan i viktiga hänseenden blivit allt svårare, tydligt, att ökade medel krävas för fortsatta prisregleringar under nu pågående konsumtionsår. Detta har blivit desto nödvändigare, som det befunnits oundvikligt att anordna brödsädsregleringen sålunda, att flera tiotal miljoner kronor krävas för att förbilliga mjölet av inhemsk spannmål, vartill icke något belopp beräknats i det av 1917 års riksdag anvisade anslaget. Det synes mig därjämte ur budgetssynpunkt nödvändigt att nu beräkna prisregleringsperioden till utgången av innevarande år och icke blott till konsumtionsårets utgång vid början av hösten 1918. De summor, som kunna under innevarande kalenderår bli behövliga till prisregleringar, uppgå huvudsakligen av nyssnämnda anledningar till så betydande belopp, att det synes mig icke kunna ifrågakomma, att Kungl. Maj:t skulle anvisa dem å det i fjol beviljade förslagsanslaget, vilket redan genom anvisningar under år 1917 överskridits, utan bör nytt anslag därtill äskas av riksdagen.

Emellertid synes det mig önskligt, att ännu något dröja med framläggandet för riksdagen av definitiv framställning i detta ämne. Det är tydligtvis alltid svårare att verkställa beräkningar av detta slag, ju tidigare de göras, och detta är under nuvarande osäkra förhållanden i särskilt hög grad fallet. Tillsvidare torde prisregleringarna kunna fortgå på grundvalen av det redan av riksdagen beviljade anslaget, vars brist torde böra tagas i beräkning i den blivande propositionen om nytt anslag.

På grundvalen av preliminära uppgifter från folkhushållningskommissionen och med iakttagande, att något belopp även bör beräknas för prisreglering å bränsle, har befunnits, att till prisregleringar för år 1918 bör beräknas ett belopp av 90 miljoner kronor. Tillsvidare torde detta belopp böra i sin helhet upptagas under denna huvudtitel.»

I enlighet härmed har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på blivande proposition beräkna för detta ändamål å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag av 90 miljoner kronor.

Tillika har K. M:t uti punkten 120 under nionde huvudtiteln i årets statsverksproposition föreslagit riksdagen att i avbidan på blivande proposition beräkna för enahanda ändamål å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av 10 miljoner kronor. Angående detta förslag anförde jag, att ett belopp borde finnas att tillgå å 1919 års stat, för att man icke skulle bli nödsakad att avbryta prisregleringsåtgärderna vid årsskiftet 1918—1919 av den orsak, att medel för ändamålet icke funnes anvisade. Anvisandet av tilläventyrs ytterligare behövligt belopp ansåg jag böra tillkomma 1919 års riksdag.

Nu har folkhushållningskommissionen i skrivelse den 27 april 1918

framlagt beräkning över det till prisregleringar intill utgången av år 1918 erforderliga beloppet, så vitt angår förnödenheter, som tillhandahållas eller regleras genom kommissionens försorg. Denna skrivelse är av följande lydelse:

»Den 29 november 1917 överlämnade folkhushållningskommissionen till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet en av kommissionen upprättad promemoria angående ifrågasatta åtgärder för nedbringande av prisen å viktigare livsförnödenheter medelst anlitande av statsbidrag. Härvid beräknade kommissionen, att för nu löpande konsumtionsår (hösten 1917—hösten 1918) skulle erfordras följande penningbelopp för sådana prisregleringar, som då ännu ej blivit definitivt beslutade, nämligen

Mjöl (bibehållet pris)	42,000,000 kr.
Salt sill	7,500,000 »
Smör, svenskt	5,000,000 »
Smör, danskt	10,000,000 »
Flott	2,400,000 »
Fläsk	5,000,000 »
Gödselmedel, utländsk brödsäd, utländskt kraftfoder samt reserv för oförutsedda prisregleringar	10,000,000 »
Statens kostnader för det lokala livsmedelsarbetet	6,000,000 »
	<hr/>
	87,900,000 kr.

Avskrift av ifrågavarande promemoria bifogas härjämte, och tillåter sig kommissionen åberopa, vad i densamma anförts. För vissa av de ändamål, som beröras av de föreslagna prisregleringarna, har emellertid Eders Kungl. Maj:t redan till folkhushållningskommissionens förfogande ställt medel från det anslag för prisregleringar, som 1917 års riksdag beviljade.

Vad beträffar *mjöl* anvisades sålunda genom nådigt brev den 31 december 1917 till folkhushållningskommissionen 14,000,000 kronor, vilket belopp ungefärligen motsvarar de förluster, som åsamkats den statliga handeln med svenskt mjöl under tiden september—december 1917. Såsom närmare framgår av kalkylerna i ovannämnda promemoria torde för täckande av förlusten för den statliga mjölhandeln under hela innevarande konsumtionsår — för den händelse nuvarande mjölpris bibehållas, vilket kommissionen anser sig utan vidare kunna förutsätta — erfordras sammanlagt 42,000,000 kronor. Det erfordras sålunda ytterligare ett belopp av ungefär 28,000,000 kronor för prisreglering av spannmål och mjöl under detta konsumtionsår.

Vad som anförts i promemorian rörande *salt sill* torde fortfarande äga giltighet, och vill kommissionen här endast återupprepa, att för ifrågavarande prisreglering nu torde erfordras ungefär 7,500,000 kronor.

I fråga om *svenskt smör* är emellertid den tidigare föreslagna prisrabatteringen icke ävägabragd, och anser sig kommissionen därför kunna utesluta denna post i kalkylen. I samband härmed ävägabringas även en reducering i det belopp, som beräknats för prissänkning å det *danska smöret*, på den grund, att priset å detsamma icke behöver sänkas under det pris, som nu gäller för svenskt smör, eller 5 kronor 35 öre per kilogram i minuthandeln. Dessutom har Eders Kungl. Maj:t genom nådiga brev den 4 januari och den 19 februari 1918 ställt till folkhushållningskommissionens förfogande sammanlagt

3,025,000 kronor för prisreglering å genom folkhushållningskommissionen från Danmark importerat smör. I underdånig skrivelse den 23 april 1918 har folkhushållningskommissionen dessutom hemställt, att ett belopp av ytterligare 2,100,000 kronor måtte ställas till kommissionens förfogande för förbilligande av det danska smöret. För den händelse ifrågasatt medel hämtas från det av 1917 års riksdag anvisade anslaget, torde även den i promemorian upptagna posten för prisrabatterning av danskt smör kunna utgå ur kalkylen.

Beträffande *hushållsflott* har genom nådigt brev den 16 november 1917 till folkhushållningskommissionens förfogande ställts 1,200,000 kronor, under det att kommissionen i promemorian för detta ändamål beräknat det dubbla beloppet. Enär emellertid tillverkningen av *hushållsflott* tyvärr reducerats på grund av svårigheter att anskaffa råvaror, torde ytterligare medel för ändamålet näppeligen vara behövliga under detta konsumtionsår, vadan även denna post kan utgå ur kalkylen.

I fråga om *fläsk* vill kommissionen endast hänvisa till vad som omförmäls i meromnämnda promemoria, ehuru det är sannolikt, att det ifrågasatta beloppet för prisreglering av denna vara icke för tillfället behöver till fullo utnyttjas.

Vidkommande *övriga poster* i promemorian har kommissionen ej funnit skäl nu anmäla några ändringar eller tillägg.

Sammanfattas vad ovan anförts och vad som omförmäls i promemorian av den 29 november 1917, torde sålunda för täckande av kommissionens förluster i samband med prisreducering för vissa förnödenheter under pågående konsumtionsår erfordras följande nya belopp, nämligen

för mjöl	28,000,000 kr.
» salt sill	7,500,000 »
» fläsk	5,000,000 »
» oföretsda prisregleringar (gödselmedel, utländsk brödsäd, kraftfoder m. m.)	10,000,000 »
» statens kostnader för det lokala livsmedelsarbetet m. m.	6,000,000 »
	<hr/>
	56,500,000 kr.

Dessa nu angivna medel förslå emellertid endast för tiden intill detta konsumtionsårs utgång under hösten 1918. Vad beträffar prisregleringar för tiden därefter hänvisar kommissionen till bilagda promemoria, avgiven till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet den 21 december 1917. Här anges — ehuru givetvis rent uppskattningsvis — behovet för tiden september—december 1917 beträffande mjölhandeln vara 15,000,000 kronor samt för övriga prisrabatteringar m. m. 10,000,000 kronor. Sedermera har emellertid Eders Kungl. Maj:t i nådig proposition n:o 204 till innevarande års riksdag föreslagit vissa garanterade minimipris å brödspannmål, vilka pris avsevärt överstiga de nu gällande. För den händelse ifrågasatt medel föreslagna minimipris bliva i handeln gällande, d. v. s. att maximipriset ej kommer att överstiga minimipriset, samt till statens förfogande komma att ställas ungefärligen de kvantiteter spannmål, som beräknas å sidan 18 i ovannämnda nådiga proposition, torde, om priset i minuthandeln höjes till 50 öre per kilogram för vete- och kornmjölet och 45 öre för rågmjölet, sammanlagda förlusten för den statliga mjölhandeln under instundande konsumtionsår komma att uppgå till minst 60,000,000 kronor. Givet är, att förlusten kommer att bliva större i detta fall än under innevarande år. dels på den grund, att den nämnda ökningen i mjöl-

prisen icke är lika stor som ökningen i spannmålsprisen, dels enär det för nästa år beräknas större myckenheter än under detta konsumtionsår. För den del av det nya konsumtionsåret, som faller inom kalenderåret 1918, skulle — då denna tid utgör en tredjedel av förbrukningsåret — erfordras ett belopp av ungefär 20,000,000 kronor för prisrabatterning å mjöl.

Såsom kommissionen nyss omförmålt, beräknades i ovannämnda promemoria av den 21 december 1917 ytterligare 10,000,000 kronor vara erforderliga för övriga prisregleringar under tiden september—december 1918. Emellertid bör säkerligen detta belopp nu något höjas dels på grund av den återverkan, som kommer att ske i prisen på vissa övriga varor i samband med införande av högre spannmålspris, dels även på grund av de höjningar i fraktsatserna, som företagits eller ställts i utsikt, och vilka i hög grad inverka fördyrande på olika livsmedel. Som kommissionen i promemorian av den 21 december 1917 framhållit är det emellertid synnerligen vanskligt att göra några kalkyler avseende det nya konsumtionsåret, men torde det dock nu vara klart, att med de höga spannmålspris, som antagligen komma att gälla för detsamma, det säkerligen blir nödvändigt att åsätta vissa animaliska förnödenheter högre priser, vadan nya åtgärder säkerligen böra vidtagas för den statliga prisrabatteringen å desamma. Då härtill kommer, att det lokala arbetet med livsmedelsregleringen antagligen kommer att draga ökade kostnader under nästa konsumtionsår, i all synnerhet som kommissionen anser det nödvändigt, att ordförandena i de kommunala livsmedelsnämnderna erhålla en något så när betryggande avlöning från staten, torde försiktigheten bjuda, att ovannämnda prisregleringsanslag för andra varor än mjöl under tiden september—december 1918 ävensom kostnaden för de lokala livsmedelsorganen bestämmas till minst 15,000,000 kronor. Huruvida detta belopp kommer att visa sig fullt tillräckligt jämväl för prisregleringar å varor, som eventuellt komma att importeras till riket under detta år, är mycket ovisst.

Sammanfattas vad ovan anförts, skulle sålunda under året 1918 erfordras följande belopp för prisreglering av livsförnödenheter m. m.:

1) för tiden t. o. m. innevarande konsumtionsårs utgång	56,500,000 kr.
2) för prisreglering å mjöl under tiden september—december 1918	20,000,000 »
3) för övriga prisregleringar och för kostnader för de lokala livsmedelsorganen under tiden september—december 1918	15,000,000 »
	<hr/>
	Summa 91,500,000 kr.

Uti årets statsverksproposition är emellertid för ändamålet beräknat ett belopp av 90,000,000 kronor, och anser kommissionen, att den ovannämnda slutsumman torde kunna nedjämnas till ifrågavarande i statsverkspropositionen nämnda belopp.

Under återopande av vad ovan anförts, får folkhushållningskommissionen därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att — för vidtagande i huvudsaklig överensstämmelse med här angivna grunder för nedbringande av prisen å spannmål, salt fisk, smör, hushållsflott, fläsk, fodermedel, konstgödsel samt för bestridande av kostnader för det lokala arbetet med livsmedelsregleringen ävensom till oförutsedda utgifter i prisreglerande syfte — anvisa ett förslagsanslag av 90,000,000 kronor.»

De i denna skrivelse återopade promemoriorna den 29 november 1917 och den 21 december samma år torde böra såsom bilagor fogas vid detta protokoll.

Jag tillåter mig först meddela följande sammanställning av de utav Kungl. Maj:t hittills beslutade medelsanvisningarna från nu ifrågavarande förslagsanslag å 22,400,000 kronor å 1918 års riksstat till åtgärder i prisreglerande syfte: Departements-
chefen.

Mjöl	Kronor	14,000,000:—
Utländsk brödsäd	»	6,000,000:—
Smör, danskt	»	3,209,912:—
Superfosfat och kalkkväve	»	3,000,000:—
Sill och makrill	»	1,901,333:53
Lokala myndigheter för brödsädsregleringen	»	1,500,000:—
Hushållsflott	»	1,200,000:—
Sättpotatis	»	449,161:26
Ved	»	300,000:—
Motorolja till motorplogar	»	175,000:—
Till verkning av cellulosakraftfoder	»	50,000:—
Diverse	»	3,886:35
Summa kronor		31,789,293:14

För prisreglering å importerat danskt smör har av folkhushållningskommissionen begärts ytterligare 2,100,000 kronor, vilket ärende jag torde få anmäla inom de närmaste dagarna. Man bör alltså beräkna, att av anslaget hittills disponerats inalles i runt tal 33,900,000 kronor, eller 11,500,000 kronor mer än anslagets belopp.

Såsom jag anförde redan i mitt ovan återgivna yttrande den 14 januari 1918 finner jag det vara nödvändigt, att staten fortsätter sin verksamhet i syfte att genom prisregleringar av nu ifrågavarande slag åstadkomma, att vissa av de viktigaste livsförnödenheterna tillhållas konsumtionen till någorlunda måttliga priser. Jag vill framhålla, att genom ovan angivna, av Kungl. Maj:t redan beslutade medelsanvisningar ingalunda alla de utgifter och förluster blivit täckta, som belöpa på den hittills förflutna delen av år 1918. Detta är tvärtom endast i viss mindre omfattning händelsen. Exempelvis till prisreglering å mjöl — den största posten — avser det hittills anvisade beloppet allenast tiden till 1917 års utgång. Behovet av ytterligare prisregleringsmedel för mjöl under innevarande konsumtionsår har nu av kommissionen beräknats till 28 miljoner kronor. En möjlighet att nedbringa denna stora summa hade varit att höja prisen på mjöl, varom beräkningar framlagts i de av kommissionen åberopade promemoriorna. Jag har dock hitintills icke ansett mig böra tillstyrka tillgripandet av denna utväg. Då emellertid väsentligt högre spannmålspris torde komma att, såsom förutsatts i Kungl. Maj:ts proposition angående minimipris,

bliva gällande för nästa konsumtionsår, lärer det förr eller senare bli-
va nödvändigt att vidtaga höjning av mjölpriset.

Kommissionen har nu beräknat, att för innevarande konsumtionsår skulle till prisregleringar å vissa genom kommissionen tillhandahållna varor — utöver de av K. M:t redan anvisade medlen jämte det ytterligare begärda bidraget å 2,100,000 kronor till prisreglering å smör — ävensom till kostnader för det lokala livsmedelsarbetet m. m. erfordras inalles 56,500,000 kronor. Mot denna beräkning finner jag mig icke kunna i stort sett göra någon erinran. Även om möjligen å vissa poster utgifterna icke komma att fullt uppgå till de beräknade beloppen, är det högst sannolikt att, liksom hittills, andra poster komma att behöva överskridas samt att nya behov kunna uppstå, som tarva prisregleringsåtgärder. De till icke mindre än 6 miljoner kronor beräknade kostnaderna för den lokala organisationen äro avsevärt höga och jag vill icke anse den möjligheten utesluten, att detta belopp kan i någon mån nedbringas. Att större ersättningar än hittills böra medgivas dem, som ägna tid och arbete åt denna verksamhet, är emellertid uppenbart. De lokala livsmedelsmyndigheternas uppgifter hava blivit alltmera makt-påliggande och omfattande och då det är nödvändigt, att dessa uppgifter fullgöras med största omsorg, noggrannhet och opartiskhet, böra de personer, som utföra detta arbete, åtnjuta skälig gottgörelse därför. På denna lokala organisation vilar ytterst hela systemet. Då detta är anordnat i hela folkets intresse och icke förnämligast för de enskilda kommunernas skull, synes det riktigt, att kostnaden för organisationen i högre grad än förut påvilar staten.

Vad därefter beträffar den del av nästa konsumtionsår, som faller inom budgetåret 1918 eller ungefär tiden september—december, har kommissionen beräknat prisregleringsutgifterna till sammanlagt 35 miljoner kronor, därav 20 miljoner kronor beräknats för prisreglering å mjöl samt 15 miljoner kronor avsetts för prisreglering å andra viktiga förnödenheter såsom smör, salt fisk, utländsk brödsäd — därest sådan kan erhållas —, gödselmedel m. m. ävensom till kostnader för den lokala organisationen. Såsom kommissionen anfört är denna beräkning ytterst approximativ och är beroende av ett flertal, nu okända faktorer. Jag anser mig dock icke hava skäl att nu frångå denna kommissionens beräkning utan anser densamma böra godtagas såsom grundval för bestämmande av det erforderliga anslagsbeloppet. Jag vill framhålla, att om jag än anser det bli va nödvändigt att höja

mjölprisen, jag därmed icke velat redan nu intaga någon bestämd ståndpunkt beträffande de pris, som kommissionen förslagsvis använt i sin kalkyl. Med hänsyn emellertid till de betydande belopp, varom det här är fråga, torde man knappast kunna undgå att höja mjölpriset i ungefärligen motsvarande mån, som höjning sker i priset på den inhemska spannmålen för nästa konsumtionsår.

Inalles skulle alltså för innevarande budgetår krävas ytterligare 91,500,000 kronor. Jag vill erinra, att denna siffra avser endast sådana prisregleringar, för vilka Kungl. Maj:t ännu icke anvisat medel, och att alltså de anvisningar, som redan skett från det av 1917 års riksdag anvisade anslaget, icke ingå häri. Genom dessa anvisningar har emellertid sagda anslag redan överskridits — därest förenämnda 2,100,000 kronor till prisreglering å danskt smör beviljas — med omkring 11,500,000 kronor. Ifall täckning av detta överskjutande belopp nu beredes genom motsvarande höjning av det nya anslaget, stiger dettas belopp till 103,000,000 kronor. Om än en sådan åtgärd skulle vara önskelig, synes den dock icke vara strängt nödvändig, då beräkningen över utgifterna för prisreglering under återstoden av innevarande år är i så hög grad oviss. Jag anser mig därför kunna tillstyrka, att det förslagsanslag, som nu bör begäras av riksdagen å tilläggsstat för innevarande år, bestämmes till det i budgetförslaget beräknade beloppet av 90 miljoner kronor.

Med anledning av att jag den 14 januari 1918 vid framläggandet av förslag till beräkning av detta belopp uttalade, att något belopp därav borde avses jämväl till prisreglering å bränsle, vill jag framhålla, att medel för dylik prisreglering icke kunnat beredas inom ramen för den i statsverkspropositionen beräknade anslagssumman.

För att icke prisregleringsverksamheten skulle behöva vid årsskiftet 1918—1919 upphöra av brist på medel ansåg jag vid föredragning den 14 januari 1918 av de ärenden, som borde föranleda förslag i statsverkspropositionen, att ett förslagsanslag å 10 miljoner kronor borde tillsvidare beräknas. Detta belopp torde nu böra äskas av riksdagen.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till åtgärder i prisreglerande syfte anvisa såsom förslagsanslag under nionde huvudtiteln

dels å tilläggsstat för år 1918.....	kronor 90,000,000,
dels ock å extra stat för år 1919	» 10,000,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar skulle avläsas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hugo Nordlander.

V. P. M.

angående ifrågasatta åtgärder för nedbringande av prisen å viktigare livsförnödenheter medelst anlitande av statsbidrag.

Under de gångna krisåren hava i enlighet med Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut en följd av åtgärder vidtagits i syfte att lindra den kriget åtföljande dyrtidens tryck. Härvidlag har det så småningom visat sig icke vara tillfyllest med fastställandet av maximipris eller eljest med priser, som ansluta sig till kostnaderna för varornas framställande. I och med den allmänna stegringen i världsmarknadsprisen å olika varor, fraktkostnadernas oerhörda ökning och penningvärdets fall hava även omkostnaderna för den inhemska produktionen av olika slags förnödenheter alltjämt stegrats. Självkostnaderna för de viktigare varorna hava på grund härav numera stigit till en sådan höjd, att, även med fastställandet av de prisregleringar i form av maximipris eller på annat sätt, som vidtagits ör att hindra oskäligen prisstegring, varorna komma att betinga priser, som för den stora konsumerande allmänheten helt givet måste verka ytterst betungande. Läget har slutligen blivit sådant, att det knappast finnes möjlighet längre samtidigt upprätthålla de två grundprinciperna för all prispolitik: fullt betryggande ersättning åt producenterna och importörerna å ena sidan; rimliga, efter allmänhetens köpförmåga avvägda priser å den andra. Staten har därför genom direkta tillskott av allmänna medel måst ingripa för prisens reglerande. Hittills har detta skett på två skilda vägar, dels därigenom att staten vid tillhandahållandet av vissa standardartiklar, som åsatts pris, liggande under självkostnadspriset, tillskjutit penningmedel för täckande av härigenom uppkommande förluster, dels genom de s. k. dyrtidsanslagen, varav medel utlämnats till kommunerna för att av dessa i förening med tillskott av kommunala bidrag användas för lindrande av de mindre bemedlades levnadsvillkor. Enär prisen åtminstone å de förnödenheter, som folkhushållningskommissionen har att taga befattning med, visa avgjord tendens att än ytterligare stegras, har kommissionen helt naturligt tagit under omprövning, huruvida och på vad sätt statens prisreglerande verksamhet för det kommande året bör fortsättas och utvidgas. I underdåniga skrivelser till Kungl. Maj:t har kommissionen under senaste tid även omförmålt, att ingående beräkningar pågå rörande de kostnader som torde bliva erforderliga för dylik fortsatt statlig prisreglering. Det ligger emellertid i sakens natur, att kalkyler av den art, som kommissionen nu åsyftar, måste bliva mycket approximativa, särskilt gäller detta för de varor, som äro föremål för importverksamhet. Kommissionen har likväl nu slutfört dessa beräkningar så långt det med tillhjälp av nu kända förhållanden varit möjligt, och får därför härmed framlägga de resultat, vartill kommissionen kommit beträffande dessa frågor.

A. Tidigare prisregleringar.

Innan kommissionen går att redogöra för ifrågasatta ytterligare statliga prisregleringar, vill kommissionen först lämna en kort översikt rörande tidigare regleringar beträffande *livsmedel, fodermedel och konstgjorda gödselmedel*.

De först igångsatta prisregleringarna gällde importerad brödsäd och utländskt kraftfoder. Särskilt till följd av de redan tidigt abnormt stegrade fraktkostnaderna för oceantonnaget hade anskaffningskostnaderna för dessa varor blivit mycket stora. Sålunda hade i samband med statens handelsrörelse för *import av brödsäd* under år 1916 uppstått en förlust vid utförsäljningen till lägre pris än importpriset å 3,533,114 kronor 29 öre. Till täckande härav fanns tillgänglig endast vinsten å samma rörelse för år 1915 eller ett belopp av 276,037 kronor 95 öre. För täckande av den återstående förlusten anvisade Kungl. Maj:t enligt nådigt brev den 9 februari 1917 sammanlagt 3,257,076 kronor 34 öre, att tagas av de jämlikt bestämmelserna i förordningen den 17 juni 1916 influtna *tonnageavgifterna*. Hela detta belopp har av kommissionen disponerats, varigenom all förlust å brödsädsimporten för tiden intill utgången av år 1916 blivit täckt. — För det *utländska kraftfodret* vidtogs — i samband med fastställande av maximipris å inhemsk spannmål hösten 1916 och utfärdandet av förbud mot utfodring av brödsäd — åtgärder för reducering av importpriserna, varvid Kungl. Maj:t för denna prisreglering genom nådigt brev den 17 november 1916 anvisade fyra miljoner kronor att likaledes tagas ur de s. k. *tonnageavgiftsmedlen*. Genom den alltmör försvårade importen av majs och oljekakor har det icke varit tillfälle prisreglera några större partier härav, vadan hittills icke mera än 2,664,024 kronor 54 öre disponerats av nu senast nämnda anslag. Sedan emellertid folkhushållningskommissionen numera — i enlighet med nådigt bemyndigande den 6 november 1917 — begynt utförsäljningen av inom landet liggande förråd av majs och oljekakor till vissa fastställda priser, torde ytterligare ungefär 1,300,000 kronor komma att tagas i anspråk för prisreglering av importerat kraftfoder. Då denna försäljning är avsedd att äga rum under närmast kommande tid, torde alltså vid årets utgång de medel, som anvisats genom nådiga brevet den 17 november 1916, vara till fullo förbrukade.

För övriga, hittills beslutade prisregleringar hava medel anvisats av 1917 års riksdag. Bland »verkliga utgifter» under nionde huvudtiteln hava sålunda å extra stat för år 1918 upptagits:

1) Lindring av fraktkostnader vid transport av majs till vissa delar av Norrland och Gottland, förslagsanslag	190,000 kr.
2) Prisreglering av vissa gödselmedel, förslagsanslag	4,000,000 »
3) Statsbidrag för anläggning av potatistorkerier, förslagsanslag	750,000 »
4) Åtgärder i prisreglerande syfte, förslagsanslag	22,400,000 ».

Kommissionen har tillsvidare lämnat ur räkningen de s. k. dyrtidsanslagen, enär dessa komma att behandlas i annat sammanhang. Vidkommande det under punkt 4 härovan nämnda stora anslaget å 22,400,000 kronor avser detta prisreglering jämväl å en del varor, som ej beröra kommissionens verksamhetsområde, nämligen ved och brännrotv, och lämnar kommissionen även ur räkningen de åtgärder, som vidtagits beträffande dessa artiklar. Det nu senast nämnda stora anslaget har för övrigt avsetts att användas för nedbringande av prisen å spannmål (8 miljoner kronor), kraftfoder (3,8 miljoner kronor), konstgödsel (3 miljoner kronor), salt fisk (3 miljoner kronor), potatis

(0,5 miljoner kronor) samt för bestridande av vissa kostnader för brödsädsregleringen och oförutsedda prisregleringar (1,5 miljoner kronor).

Beträffande det under punkt 1 härovan nämnda anslaget å 190,000 kronor för *majsfrakter* har Kungl. Maj:t jämlikt nådigt brev den 30 mars 1917 ställt detta belopp till kommissionens förfogande. På den grund att förråden av majs icke möjliggjort någon distribution till Norrland, har detta anslag ej tagits i bruk och återstår sålunda hittills till sitt fulla belopp.

Angående anslaget under punkt 2 för prisregleringen av *konstgödsel under vårsäsongen 1917* har Kungl. Maj:t genom nådiga brev den 6 februari och 6 mars 1917 ställt sammanlagt 4,000,000 kronor till kommissionens förfogande. Hela detta belopp har förbrukats för sitt ändamål.

Förslagsanslaget å 750,000 kronor för *anläggning av potatistorkerier medelst statsbidrag* har — sedan Kungl. Maj:t genom nådiga brev den 24 juli samt den 6 och 17 juli 1917 ställt till kommissionens förfogande sammanlagt 785,500 kronor — disponerats av folkhushållningskommissionen för det angivna ändamålet.

Av de 8,000,000 kronor, som avsetts för den *importerade spannmålsrörelsen*, har hittills intet ställts till kommissionens förfogande. I underdånig skrivelse den 23 oktober 1917 angående medel för inköp av brödsäd m. m. anmälde folkhushållningskommissionen emellertid, att under tiden januari—augusti 1917 uppkommit en förlust å 6,000,000 kronor vid tillhandahållande av den till höga importpris införskaffade amerikanska brödsäden till priser, som motsvarade den inhemska spannmålets pris (närmare redogörelse för huru denna förlust uppkommit lämnas i särskilt V. P. M., till vilken kommissionen tillåter sig hänvisa). Förlusten å den importerade brödsäden, som inkommer till landet under återstående delen av året 1917, har beräknats till ungefär 1,000,000 kronor. På detta anslag skulle sålunda vid årsskiftet återfinnas ungefär 1,000,000 kronor.

Som ovan nämnts har av 22,400,000 kronors-anslaget 3,800,000 kronor reserverats för *ytterligare prisreglering av majs och oljekakor*. Dessa medel, vilka ännu ej anvisats av Kungl. Maj:t, torde sannolikt ej behöva anlitas under året.

För prisregleringen av *konstgödsel under höstsäsongen 1917* har av det stora anslaget genom nådigt brev den 6 juli 1917 anvisats till kommissionen 3,000,000 kronor. Hittills hava något över 300,000 kronor förbrukats härav, varjämte i dagarna kommer att till kalkkvävefabrikerna utanordnas ytterligare ungefär 200,000 kronor. Sannolikt komma även vidare utbetalningar att ske på detta anslag, som vid årsskiftet torde komma att uppvisa en återstående behållning på omkring 2,000,000 kronor.

För *sält fisk* har av 22,400,000 kronors-anslaget beräknats 3,000,000 kronor. Hittills har Kungl. Maj:t ej direkt anvisat medel för täckande av uppkomna förluster å fisk, vilka för närvarande belöpa sig till mellan 1,900,000 kronor och 2,000,000 kronor. Det belopp å ungefär 1,000,000 kronor, som alltså ännu icke motsvaras av verkliga uppkomna förlust å salt fisk, torde emellertid — då prisreglering å denna vara alltjämt fortgår — komma att erfordras för den fortsatta regleringen av sillpriserna.

Beträffande *potatis* inrymmer det stora prisregleringsanslaget 500,000 kronor för förbilligande av sättpotatis. Genom nådigt brev den 16 april 1917 bemyndigade Kungl. Maj:t folkhushållningskommissionen att av omhänderhavda medel för pridförbilligande av sättpotatis använda intill ett belopp av 300,000 kronor, att sedermera anmälas till ersättande. Hittills hava ett 90-tal ansökningar inkommit till kommissionen från hushållningssällskap och livsmedelsnämnder om gottgörelse för skillnaden mellan inköps-

och försäljningspris beträffande potatis, och torde den sammanlagda ersättning kommissionen kommer att tillstyrka belöpa sig till ungefär 130,000 kronor. Då sannolikt ytterst få vidare ansökningar i denna angelägenhet äro att förvänta, torde å potatisanslaget å 500,000 kronor komma att vid årsskiftet återstå i runt tal ungefär 350,000 kronor.

I riksdagsanslaget å 22,400,000 kronor ingår även en post å 1,500,000 kronor för *bestridande av kostnader för brödsädsregleringen, som åsamkats vederbörande kommuner*. Genom nådigt brev den 13 juli 1917 har Kungl. Maj:t ställt till folkhushållningskommissionens förfogande detta belopp, vilket torde i sin helhet behöva tagas i anspråk.

Slutligen har Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 20 juli 1917 ur förslagsanslaget å 22,400,000 kronor, som jämväl skulle få användas för oförutsedda prisregleringar, anvisat 184,912 kronor till täckande av den förlust, som kommissionen fått vidkännas vid försäljning av från Danmark importerat smör.

Som *sammansfattning* av denna rapport rörande disposition av de för folkhushållningskommissionens prisregleringar anslagna penningmedel vill kommissionen framhålla, att följande belopp torde vid årets utgång komma att återstå *oförbrukade*:

För majsfrakter	190,000 kr.
» importerad brödsäd	1,000,000 »
» » fodermedel	3,800,000 »
» gödselmedel	2,000,000 »
» sättpotatis	350,000 »
	<hr/>
	7,340,000 kr.

Härtill komma emellertid i runt tal 1,000,000 kronor för salt fisk, som visserligen erfordras för fortsatt prisreglering, men som kommissionen för överskådlighetens skull räknar som återstående behållning vid sina kalkyler för nya prisregleringar. Däremot har man att minska summan med det belopp 184,912 kronor, som använts för täckande av förlust å importerat smör. I runt tal skulle alltså för ytterligare prisreglerande åtgärder finnas disponibelt *ungefär 8,000,000 kronor*. Härvid har kommissionen dock ej alls tagit med i beräkningarna de vinster, som uppkommit och uppkomma å vissa av kommissionens verksamhetsgrenar (handelsavdelningen, den tidigare foder- och kolimporten m. m.), enär dessa vinster äro avsedda att bestrida de av kommissionens förvaltnings- och affärskostnader, som i övrigt ej bliva täckta genom någon handelsrörelse eller genom direkta anslag. Kommissionen kommer alltså i de fortsatta kalkylerna att räkna med, att 8,000,000 kronor äro att påräkna av redan anslagna medel för nya statliga prisregleringar.

B. *Nya prisregleringar.*

När kommissionen nu går att uppgöra beräkningar rörande kostnaderna för ytterligare prisregleringar utöver de här ovan oförmälda tidigare beslutade, vill kommissionen först erinra därom, att allt sedan maximiprisen å brödsäd höjdes den 31 sista lidne juli resp. 28 augusti utan att någon motsvarande ändringskedde i mjölprisen, hava betydande förluster vid det statliga tillhandahållandet å *mjöl* uppstått. Som ovan nämnts pågår alltjämt en prisreglering å *salt sill*, i det denna vara genom statens försorg utförsäljes till priser, som understiga anskaffningskostnaderna. I underdånig framställning till Kungl. Maj:t den 12 innevarande november har kommissionen ifrågasatt prisreglering genom det allmänna mellanköpet av *smör* och *hushållsflott*. Från Danmark pågår

en import av *fläsk* och *smör*, som — för den händelse de införskaffade kvantiteterna skola försälas till samma priser, som i övrigt gälla för denna vara, — kommer att kräva medel för täckande av prisdifferensen. I åtanke kommer kommissionen även att bringa, huruvida förnyad prisreglering å *utlänsk brödsäd*, *importerat kraftfoder* och *konstgjorda gödselmedel* torde böra planeras. Även frågan om *mjölkens* förbilligande kommer att diskuteras.

Mjöl. Under det nu tilländalupna ransoneringsåret hava prisen å spannmål och mjöl varit i förhållande till varandra så avvägda, att någon förlust å den statliga brödsädsregleringen icke uppkommit. Den behållning, som i stället erhållits, har räckt till för bestridande av folkhushållningskommissionens och dess statliga organs förvaltningskostnader, speciellt för de avdelningar, som haft sig anförtrodda ransoneringsåtgärder. Som ovan antytts har läget blivit ett helt annat i och med det nya ransoneringsårets ingång, sedan prisen å den svenska spannmålen avsevärt måst förhöjas. Då kommissionen i juli månad detta år föreslog de nya maximiprisen, erinrade kommissionen därom, att innevarande års riksdag i sinskivelse till Konungen den 6 juni med anvisande av 22,400,000 kronor för prisregleringar, uttalat sig för ett bibehållande av gällande mjölpris. Kommissionen hemställde icke heller om ändring av mjölprisen, och Kungl. Maj:t utfärdade förordning angående höjda spannmålspriser utan att på något sätt rubba de tidigare i nådigt brev till folkhushållningskommissionen fastställda prisen å mjöl. Kommissionen har emellertid hittills icke framlagt några fixa beräkningar rörande vilka förluster, som under nu löpande ransoneringsår torde komma att uppstå i följd av de sålunda gjorda prissättningarna å spannmål och mjöl. Givet är också, att de siffror, som nu meddelas, icke kunna vara annat än approximativa.

I maximiprisförordningarna äro prisen å vete och råg fastställda till 30 kronor, priset å korn till 25 kronor, å havre 22 kronor och å blandsäd 23: 50 kronor, allt per 100 kilogram. För spannmål, som folkhushållningskommissionen inköper, erlägges dock betalning efter varans naturavikt i enlighet med viss av Kungl. Maj:t fastställd pris-skala. Innevarande års skörd är emellertid av så prima beskaffenhet, att kommissionen ansett sig böra vid dessa kalkyler utgå från de högsta prissatserna i dessa skalor, nämligen för vete och råg 32 kronor och för korn och blandsäd 27 kronor, allt per 100 kilogram.

Vid kommissionens utförsäljning av mjöl från sina depåer tillämpas olika pris inom landets olika delar.

För 100 kilogram vetemjöl är priset inom zon 1 (Kalmar, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands samt Göteborgs och Bohus län) kronor 36: —, inom zon 2 (Stockholms stad och län, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Gottlands, Älvsborgs, Skarabergs, Värmlands, Örebro och Västmanlands län) kronor 37: — samt i zon 3 (övriga delar av riket) kronor 38: —. Motsvarande pris för rågmjöl är 30: —, 31: —, resp. 32: — kronor; för kornmjöl äro prisen desamma som för vetemjöl. — Vetekliet säljes till 20: — kronor, korn- och blandsädessåden till cirka 15: — kronor och veteeftermjöl ingår i rågmjölblandningen till pris, som motsvarar 27: — kronor allt per 100 kilogram. — Mallegan är av Kungl. Maj:t fastställd till kronor 2: 50 för vete, korn och blandsäd samt till kronor 1: 50 för råg, allt per 100 kilogram spannmål, vartill i enlighet med bestämmelserna i bilagda, likaledes godkända kontrakt (bilaga nr 1) i vissa fall tillkommer en s. k. fautelega, som i de efterföljande kalkylerna dock ej uppskattats bliva högre än 0:30 kronor för vete- och 0:10 kronor för råg-, korn- och blandsädesförmalning. Beträffande övriga kostnader för spannmålens inköp, förmalning även,

som mjölets försäljning m. m. hänvisas till detaljuppgifterna i kalkylerna. Omnämnas bör blott, att kostnaderna angivits till de belopp, som de sannolikt komma att betinga under året, och har kommissionen även utgått ifrån att nu gällande ersättnings- och frakttaxor komma att bibehållas. Posten administrationskostnader är beräknad så, att de av kommissionens förvaltningskostnader, som hava sammanhang med brödsädesransoneringen, härigenom bliva täckta. Vad angår kommissionens förvaltningskostnader för övrigt, har kommissionen ej ansett, att de böra inläggas i självkostnadsberäkningarna för mjölprisen. Till dessa övriga kostnader återkommer kommissionen längre fram i denna redogörelse.

Redan nu vill kommissionen framhålla, att den stora skillnad, som enligt kalkylerna framkommer mellan mjölets självkostnadspris och spannmålets inköpspris, icke endast beror på de över hela linjen av krisförhållandena ökade kostnaderna (endast frakt-kostnaderna kräva sålunda nu ungefär 10 å 11 miljoner kronor) utan även får sin förklaring därav, att en hel del av de kostnader såsom räntor, lagringskostnader m. m., vilka under vanliga tider påläggas spannmålspriset, numera helt och hållet inlagts i marginalen mellan mjöl- och spannmålspris.

Vad beträffar de kvantiteter mjöl, som med nuvarande ransoner komma att genom kommissionens försorg tillhandahållas under regleringsåret, hava desamma — enligt bilagda P. M. från chefen för kommissionens spannmålsavdelning (bilaga nr 2), här benämnd »Direktör Åkerlindhs tillgångskalkyl» — beräknats till 109,500 ton vetemjöl och 255,500 ton rågmjöl.

Enligt bilaga nr 3 (»Direktör Åkerlindhs priskalkyl för vetemjöl») beräknas, att, vid framställandet av vetemjöl, av 100 kilogram spannmål, sedan 2 % avgång under lagringstiden avdragits, erhållas av återstoden 77 % mjöl, 15 % kli och 5 % eftermjöl. För framställandet av hela konsumtionsbehovet av vetemjöl erfordras således 145,109 ton spannmål (bruttovikt), varav 80 % eller 116.087 ton beräknas böra vara vete och 20 % eller 29,022 ton inblandat korn. Den erhållna klimängden (15 % av spannmålets nettovikt) blir 21,766 ton och veteeftermjölet (5 %) 7,255 ton.

Enligt bilaga nr 4 (»Direktör Åkerlindhs priskalkyl för rågmjöl») beräknas, att en rågmjölsblandning skall framställas, som innehåller 60 % rent rågmjöl, 30 % kornmjöl och 10 % blandsädesmjöl. I det beräknade konsumtionsbehovet av rågmjölsblandning, 255.500 ton, ingår alltså:

153,300	ton	rent rågmjöl,
76,650	»	kornmjöl och
25,550	»	blandsädesmjöl.

Vid framställandet av rent rågmjöl erhållas av 100 kilogram råg, sedan först 2 % avräknats såsom avgång under lagringstiden, av återstoden 97 % mjöl; vid framställning av kornmjöl av 100 kilogram korn efter motsvarande avgångsprocent av återstoden 85 % mjöl och 10 % kornsådor samt vid framställning av blandsädesmjöl av 100 kilogram spannmål (efter 2 % avgång även här) 60 % mjöl och 35 % sådor. För erhållandet av hela konsumtionsbehovets rågmjölsblandning erfordras alltså 161,266 ton råg, 92,016 ton korn och 43,452 ton blandsäd, allt bruttovikt, varjämte härvid framvinnes som biprodukter 9,202 ton kornsådor och 15,208 ton blandsädesådor. Givet är, att man icke kan förutsätta, att nyssnämnda relationer mellan de olika slagen av inblandningar i rågmjölet kommer att exakt bibehållas hela året. Sannolikt kommer — ehuru

väl för närvarande svårigheter föreligga för framhämtnade av råg — inblandningen av ren råg att bliva större och av korn något mindre; vid kalkylernas uppgörande har emellertid antagits, att i rågmjölsblandningen komma att ingå 40 % vårsädesmjöl.

Kostnadskalkylen för *vetemjöl* ställer sig nu på följande sätt:

U t g i f t e r:

116,087 ton vete à 32 kr. pr 100 kg.	37,147,840 kr.
29,022 » korn » 27 » » » »	7,835,940 »
<hr/>	
Summa: 145,109 ton spannmål à 31 kr.	44,983,780 kr
För 145,109 ton spannmål beräknas:	
inköpskostnad à 0,75 kr. pr 100 kg.	1,088,290 kr.
tomsäckshyra » 0,25 » » » »	362,763 »
4 mån:s ränta » 0,53 » » » »	769,078 »
4 mån:s lagr. » 0,36 » » » »	522,392 »
brandförsäkr. » 0,15 » » » »	217,664 »
frakter » 0,90 » » » »	1,305,981 »
<hr/>	
Summa inköpskostnader	4,266,168 kr.
Mallön » 2,50 kr. pr 100 kg.	3,627,725 kr.
intagning » 0,10 » » » »	145,109 »
fautelega » 0,30 » » » »	435,327 »
<hr/>	
Summa förmalningskostnader	4,208,161 kr.
För 109,500 ton mjöl beräknas:	
frakt till depå och omkostn. à 1,75 kr. pr 100 kg.	1,916,250 kr.
hamnpenningar » 0,15 » » » »	164,250 »
tomsäcksslitage och lagning » 0,50 » » » »	547,500 »
utbyte » 0,09 » » » »	98,550 »
2 % grossistprovision » 0,74 » » » »	810,300 »
administrationskostnader » 1:— » » » »	1,095,000 »
<hr/>	
Summa försäljningskostnader	4,631,850 kr
Summa utgifter:	58,089,959 kr..

I n k o m s t e r:

Alternativ A (bibehållet mjölpris):	
27,375 ton mjöl för sept.—nov. 1917	
à 37 kr. pr 100 kg.	10,128,759 kr.
82,125 ton mjöl för dec. 1917—aug. 1918	
à 37 kr. pr 100 kg.	30,386,250 »
7,255 ton eftermjöl à 27 kr. pr 100 kg.	1,958,850 »
21,766 » kli à 20 kr. pr 100 kg.	4,353,200 »
<hr/>	
S:a inkomster 46,827,050 kr.	

Alternativ B (mjölpriset höjt med 2 kr.):

Summa inkomster 48,469,550 kr.

Alternativ C (mjölpriset höjt med 4 kr.):

Summa inkomster 50,112,050 kr.

Av ovanstående tablå framgår, att förlusten å vetemjöl under detta ransoneringsår kommer att uppgå till, för:

Alternativ A (bibehållet vetemjölpris)	c:a 11,262,000 kr.
» B (vetemjölpriset höjt med 2 kr.)	» 9,620,000 »
» C (» » » 4 »)	» 7,978,000 »

För rågmjöl bliva kalkylerna i enlighet med nedanstående tabell:

U t g i f t e r :

161,266 ton råg à 32 kr. pr 100 kg.	51,605,120 kr.	
92,016 » korn » 27 » » » »	24,844,320 »	
43,452 » bl. säd à 27 » » » »	11,732,040 »	
	<hr/>	
Summa 296,734 ton spannmål		88.181,480 kr.

För 296,734 ton spannmål beräknas:

inköpskostnad à 0,75 kr. pr 100 kg.	2,225,505 kr.	
tomsäckshyra » 0,25 » » » »	741,835 »	
4 mån:s ränta » 0,53 » » » »	1,572,690 »	
4 » lagr. » 0,36 » » » »	1,068,242 »	
brandförsäkr. » 0,15 » » » »	445,101 »	
frakt » 0,90 » » » »	2,670,606 »	
	<hr/>	
Summa inköpskostnader		8,723,979 kr.

För 161,266 ton råg (mallön à 1,50 +
intagning à 0,10 + fautelega
à 0,10 pr 100 kg.)

2,741,522 kr.

92,016 ton korn (mallön à 2,50 +
intagning à 0,10 + fautelega
à 0,10 pr 100 kg.)

2,484,432 »

43,452 ton blandsäd (mallön à
2,50 + intagn. à 0,10 +
fautelega à 0,10 pr 100 kg.)

1,173,204 »

Summa förmalningskostnader 6,399,158 kr.

För 255,500 ton mjöl beräknas:

frakt till depå		
och omkostnader à 1,75 pr 100 kg.	4,471,250 kr.	
hamnpenningar » 0,15 » » »	383,250 »	
tomsäcksslitage		
och lagning » 0,50 » » »	1,277,500 »	
	<hr/>	
Transport	6,132,000 kr.	

	Transport	6,132,000 kr.
2 % grossist- provision	à 0.54 kr. pr 100 kg.	1,379,700 kr.
administrations- kostnader	» 1: — » » » »	2,555,000 »
	<u>Summa försäljningskostnader</u>	<u>10,066,700 kr</u>
	<u>Summa utgifter</u>	<u>113,371,317 kr</u>

I n k o m s t e r :

Alternativ A (bibehållet mjölpris 63,875 ton mjöl f. sept.—nov. 1917 à 31 kr. pr 100 kg.	19,801,250 kr.
191,625 » » f. dec. 1917—aug. 1918 à 31 kr. pr 100 kg.	59,403,750 »
9,202 » kornsådor à 15 kr. pr 100 kg.	1,380,300 »
15,208 » bl. sädessådor à 15 kr. pr 100 kg.	2,281,200 »
	<u>Summa inkomster</u>
	82,866,500 kr.
Alternativ B (mjölpriset höjes med 2 kr.)	
	Summa inkomster
	86,699,000 kr.
Alternativ C (mjölpriset höjes med 4 kr.)	
	Summa inkomster
	90,531,500 kr.

Förlusterna under detta ransoneringsår å rågmjölblandningen bliva alltså för:

Alternativ A (bibehållet rågmjölpris)	c:a 30,505,000 kr.
» B (rågmjölpriset höjt m. 2 kr. pr 100 kg.)	» 26,672,000 »
» C (» » » » 4 » » » »)	» 22,840,000 »

Av ovanstående beräkningar framgår, att kommissionen haft under övervägande, huruvida mjölprisen böra bibehållas vid de nuvarande samt vad en prisförhöjning med respektive 2 och 4 öre per kg. skulle i finansiellt avseende innebära. Uppmärksamheten har därvid fästs på det förhållandet, att de nuvarande priserna å rågmjöl i parti äro lika, och i zon 1 och 2 lägre, än det faktiska priset å råg, vilket kan synas oegentligt. Emellertid är härvidlag att beakta, att på grund av den genomförda ransoneringen ingen konsument är i tillfälle att köpa mjöl i parti. Hela den kortransonerade delen av befolkningen är hänvisad att vid inköp av mjöl betala det gällande minuthandelspriset, vilket är högre än det pris, som under förutsättning att spannmålens värde anses motsvara spannmålens försäljningspris, mjölet betingar hos självhushåll. En höjning av mjölpriset skulle komma att ställa den kortransonerade delen av befolkningen i ett i förhållande till självhushållarna ännu ogynnsammare läge än det nuvarande. Inom parentes kan meddelas, att någon höjning i kornmjölpriset i samband med en eventuell höjning av prisen å råg- och vetemjöl icke varit påtänkt inom kommissionen, detta bl. a. med hänsyn till önskemål från Norrland, att kornmjölpriset, som nu ligger 6 kr. över rågmjölpriset, måtte bringas närmare rågmjölpriset. Beträffande mjölpriset har kommissionen emellertid ej velat taga slutgiltig ståndpunkt, enär denna fråga — förutom det att riksdagen i princip uttalat sig för bibehållet pris — ytterst intimt sammanhänger

med spørsmålet om huru stort statsbidrag, som kan för ändamålet få disponeras. Folkhushållningskommissionen har därför här endast velat konstatera, att totalförlusterna under detta ransoneringsår vid tillhandahållandet av mjöl bliva i runda tal:

A)	med bibehållna mjölpris	42	miljoner kronor
B)	» råg- och vetemjölspisen höjda fr. o. m. 1 dec. med 2 öre pr kg.	36,5	» »
C)	» råg- och vetemjölspisen höjda fr. o. m. 1 dec. med 4 öre pr kg.	31	» »

Till sist vill kommissionen i detta sammanhang påpeka, dels att här ej räknats med några prisregleringar för mjöl efter aug. månad 1918, dels ock att till främdeles eventuellt importerade partier brödsäd ej heller tagits någon hänsyn.

Salt sill.

Den svenska sill, som kommissionen nu enligt ingångna avtal med fiskare övertager, står i ett pris av cirka 100 kr. per tunna om 110 kg., ett pris, som ju uppgår till ungefär sju gånger sillpriset före kriget. Det har emellertid varit efter rätt besvärliga och långa förhandlingar, som kommissionen kunnat förmå fiskarna leverera sin sill till nyssnämnda pris, som med hänsyn till de förhållanden, varunder fisket för närvarande arbetar, måste anses vara icke överdrivet högt. Vidkommande myckenheten av sill och annan salt fisk, som kan hopsamlas för detta konsumtionsår, är det givetvis vanskligt att kalkylera. Av vår inhemska fångst borde åtminstone 100,000 tunnor kunna förvärfvas av kommissionen. varjämte rent gissningsvis kommande eventuell import (närmast från Norge) uppskattas till 200,000 tunnor. Med ett antaget genomsnittspris av 100 kronor pr tunna och samma utförsäljningspris, som nu tillämpas, nämligen 75 kronor pr tunna, skulle här alltså uppkomma en sammanlagd förlust å 7,500,000 kronor. Beträffande denna vara vill kommissionen för sin del tillstyrka prisreglering i den omfattning, som nu omförmäls.

Smör och hushållsflott.

Beträffande dessa varor tillåter sig kommissionen hänvisa till sin ovanberörda underdåniga framställning den 12 november 1917, vari beräknas, att för prissänkning å smör med 60 öre pr kg. för tiden fr. o. m. 1 december 1917 t. o. m. 1 juni 1918 erfordras ungefär 6,000,000 kronor, samt för förbilligande av hushållsflott under ett konsumtionsår c:a 2,400,000 kr. Enär kommissionen förväntar, att ett fullt genomarbetat ransonerings-system för smör kan ligga färdigt fram på nyåret, och då en prisreglering av smör lämpligast borde igångsättas i samband med ett dylikt allmänt regleringssystem, torde kostnaderna för statlig reglering av det inhemska smöret fr. o. m. januari t. o. m. maj komma att belöpa sig på ungefär 5,000,000 kronor. Till detta belopp torde emellertid även böra läggas den summa, som eventuellt kan erfordras för att reglera från Danmark främdeles importerade mängder smör. Denna summa kan emellertid ej för närvarande fixeras, enär kommissionen ännu ej lyckats få någon definitiv överenskommelse med Danmark rörande priset å smör för den kommande tiden. Om emellertid, såsom från danskt håll nu ställes i utsikt, importpriset å smör skulle stiga ända till 8 danska kronor pr kilogram, skulle, enär man beräknar att ungefär 300 ton smör skulle införas i månaden, för prissänkning av smöret ned till 4: 75 kronor pr kilogram erfordras för denna prisreglering icke mindre än 1,000,000 kronor i månaden. Med nu angivna förutsättningar torde sålunda ett belopp av ända till 10,000,000 kronor böra anslås för prisreglering av importerat smör under innevarande konsumtionsår.

Fläsk.

Från Danmark har sedan en tid fortgått import av fläsk, för vilket måste erläggas högre inköpspris än för det inhemska fläsket eller respektive 2: 35 svenska kronor under juli och augusti månader 1917 och 2: 95 danska kronor därefter, allt pr kilogram, och vilket måste lagras för att kunna utförsäljas vid lämpliga tider. Med beräknad lagringstid av 5 månader skulle det fläsk, importerat eller svenskt, som kommissionen förfogar över, stå staten i ett medelpris av 3 kronor 16,8 öre för kg., vilket framgår av nedanstående beräkningar:

1) *Danskt fläsk, inköpspris kr. 2: 35 pr kg.*

Inköpspris	kr. 2,350: — pr ton
Frakt (Danmark)	» 13: 50 » »
» (Sverige)	» 15: — » »
Is	» 1: 10 » »
Tullförsegling	» 0: 20 » »
Vägning	» 0: 40 » »
Veterinär i Danmark	» 1: — » »
Speditör	» 15: — » »
Veterinärundersökning	» 4: — » »
Trikinundersökning	» 5: — » »
Lagring 5 månader	» 310: — » »
	<hr/>
	Summa kronor 2,715: 20 » »

2) *Danskt fläsk à 2: 95 danska kronor pr kg.*

Inköpspris	kr. 2,950: — pr ton
Övriga kostnader	» 365: 20
	<hr/>
	kr. 3,315: 20
Avgår för kursdifferens	» 295: —
	<hr/>
	Summa kronor 3,020: 20 » »

3) *Svenskt fläsk à kr. 2: 55 pr kg.*

Inköpspris	kr. 2,550: — » »
Övriga kostnader	» 50: — » »
Lagring 5 månader	» 450: — » »
	<hr/>
	Summa kronor 3,050: — » »

Av danskt fläsk à 2:71,5 har hittills importerats:

» » » » 3: 02 har hittills importerats: 2,440,854 kg. — 6,626,924: 61 kr.

» svenskt » » 3: 05 har hittills uppköpts: 2,000,000 kg. — 6,040,000: — »

1,359,410 kg. — 5,462,005: — »

Summa 5,800,264 kg. — 18,128,929: 61 kr.

403,440 » — 1,028,772: — »

Återstår 5,396,824 kg. — 17,100,157: 61 kr.

eller 1 » — 3 kr. o. 16,8 öre

Avgår försålt

Då kommissionen beräknar utförsälja allt fläsk till 2 kr. 55 öre pr kg., skulle således här uppkomma en genomsnittsförlust av omkring 61 öre pr kg. Denna siffra höjes dock i den mån kursskillnaden mellan danska och svenska kronor utjämnas, vadan man torde böra räkna med en genomsnittsförlust av 70 öre pr kilogram. Då en försäljning av ungefär sju miljoner kg. fläsk, inberäknat även framtida import, beräknas kunna ske, skulle för prisreglering härav erfordras i runt tal 5,000,000 kronor.

Med hänsyn till önskvärldheten av att under kommande vinter och vår kunna tillhandahålla de breda konsumentlagren, — som kännbart komma att lida av fettbrist, — fläsk till rimliga priser har kommissionen därför velat föreslå sådana åtgärder, att det importerade och upplagrade fläsket kan försälas till nu gällande salupris å svenskt fläsk.

Importerad brödsäd, utländskt kraftfoder och konstgjorda gödselmedel.

Som tidigare framhållits finnes det beträffande prisreglering å nu nämnda varor inga säkra hållpunkter att utgå ifrån. Vad brödsäden angår, har kommissionen i sin översikt av redan vidtagna regleringsåtgärder omnämmt, att sannolika förlusten härå under detta år bliver sammanlagt 7,000,000 kr., och har även beräknats, att denna förlust skall täckas med av riksdagen förut för ändamålet anvisade medel. För den händelse någon förnyad brödsädesimport kan igångsättas, bleve densamma alldeles givet förenad med så pass stora kostnader, att staten här nödvändigt måste träda emellan. Samma gäller för fodermedel, för den händelse import här kan ånyo upptagas. Beträffande utländskt kraftfoder vill kommissionen emellertid ej underlåta framhålla, att kommissionen har liggande i utlandet rätt stora partier majs och foderkakor, på vilka förlust givetvis kan uppkomma, även om varorna ej nå svensk hamn och härstädes utförsälas till jordbruket till reducerade priser. På grund av prisfluktuationer och kursfall har nämligen dagspriset å dessa fodermedel undergått förändringar, och då det kan befinnas ändamålsenligt för kommissionen att återförsälja de en gång för avskeppning inköpta kraftfoderpartierna, är det ingalunda säkert, att förluster kunna undvikas beträffande nu åsyftade fodermedelsaffärer. Icke minst torde detta gälla för ett större parti solroskakor, som inköpts i Ryssland, men vars hitförande synes vara mycket ovisst. De penningbelopp, som det här kan röra sig om, äro emellertid omöjliga att fixera. Under alla förhållanden torde nog ett visst anslag böra reserveras för dylika eventuella förluster eller prisregleringar å utländsk spannmål, majs- och foderkakor.

Angående de gödselmedel, som införskaffas medelst import eller för vilkas framställande utländsk råvara erfordras, torde gälla, vad här ovan sagts om övriga importartiklar.

För de gödningsämnen, thomasfosfat och kalkkväve, som tillverkas inom landet, bör enligt kommissionens förmenande statlig prisreglering icke upphöra. Särskilt beträffande thomasfosfat vill kommissionen erinra om sin underdåniga framställning den 11 november 1917, vari även ifrågasattes en statlig prisreglering, som skulle kräva c:a 480,000 kr. Sedan herr statsrådet och chefen för kungl. jordbruksdepartementet lyckats förmå tillverkarna av thomasfosfat att avstå sin produktion på för staten mera förmånliga villkor än de tidigare föreslagna, torde nyssnämnda summa kunna reduceras ned till ungefär 250,000 kronor.

För bestridande av denna prisreglering ävensom för dylik beträffande kalkkväve samt för mötande av eventuella förluster å foderimport och andra direkta prisregleringar torde som en allmän reserv böra avsättas åtminstone 10,000,000 kronor.

Mjök och andra förnödenheter. Dyrtidsanslaget.

Som en följd av det nu höjda smörpriset torde sannolikt komma en stegring i priset å mjök. Kommissionen har därför även haft under omprövning, huruvida icke detta för befolkningen så viktiga livsmedel bort bliva föremål för statlig prisreglering. Med hänsyn dels till de synnerligen stora kvantiteter det här bliver fråga om samt de i följd härav mycket betydande penningbelopp, som erfordras, dels ock på grund av de tekniska svårigheter, som torde vara förknippade med dylik prisreglering av mjök, har kommissionen ansett, att denna regleringsfråga lämpligen bör omprövas i samband med förnyat dyrtidsanslag för lindrande av de mindre bemedlades levnadsvillkor. Kommissionen har för avsikt att under närmaste tiden även inkomma med kalkyler rörande ett nytt s. k. *dyrtidsanslag*.

Vissa kostnader för den lokala livsmedelsorganisationens arbeten med de statliga regleringarna etc.

Som ovan omnämnts anvisade 1917 års riksdag 1,5 miljon kronor för bestridande av kostnader för brödsädsregleringen, som åsamkats vederbörande kommuner. Övriga kostnader för den statliga brödsädsregleringen under föregående konsumtionsår hava, som ovan även angivits, till fullo blivit täckta genom kommissionens affärsverksamhet i samband med inköp av spannmål och försäljning av mjöl. För innevarande år ställa sig emellertid förhållandena annorlunda på den grund, att mjölets utförsäljningspris understiger varans självkostnadspris. Emellertid har, enligt vad som framgår av ovanstående kalkyler, ungefär 3,650,000 kronor i administrationskostnader i samband med brödsädsregleringen inberäknats i kalkylerna för mjölets kostnader. Detta belopp avser att täcka förvaltningsomkostnaderna för kommissionens spannmålsavdelning, spannmålsimportbyrå och bröдавdelning ävensom i stort sett för de lokala spannmåls- och brödbyråerna. Vad beträffar kommissionens förvaltningsomkostnader i övrigt, torde vissa av kommissionens olika avdelningar själva genom sin affärsverksamhet kunna bestrida de på dem själva belöpande omkostnaderna; detta gäller sålunda för handelsavdelningen, fodersektionen (samt de lokala foderbyråerna), foderimportbyrån, sockeravdelningen (jänte de lokala sockerbyråerna), mejeriavdelningen, fröbyrån, fruktavdelningen, mältningsavdelningen jänte möjligen en eller annan övrig avdelning. Förvaltningsomkostnaderna däremot för kommissionen själv, dess huvudkansli, kassadirektion, juridiska avdelning, jordbruksavdelning, varuförmedlingsbyrå, upplysningsavdelning, statistiska avdelning, kvinnoråd, avdelning för dyrtidsanslag, militäravdelning, tryckeri- och blankettexpedition samt tillfälliga kommittéer, vilka kostnader tillhopa beräknas till ungefär 1,000,000 kronor, torde eventuellt böra täckas, i den mån icke till äventyrs överskott kan erhållas från exempelvis handelsavdelningens verksamhet, av särskilt anvisade medel. Kommissionen håller emellertid före, att för närvarande intet direkt anslag bör beräknas för ifrågavarande förvaltningsomkostnader. Återstår emellertid förvaltningsomkostnaderna för livsmedelsstyrelserna, de lokala varuförmedlingsbyråerna samt de kommunala livsmedelsnämnderna. Rent uppskattningsvis har kommissionen — utgående från de av livsmedelsstyrelserna uppgjorda och av kommissionen vederbörligen prövade kostnadsstaterna m. m. — beräknat, att för den lokala organisationen under det löpande konsumtionsåret torde komma att erfordras ungefär 6,000,000 kronor. Av detta belopp beräknas ungefär 2,5 miljoner kronor vara erforderliga för livsmedelsstyrelserna, varjämte återstoden ca 3,5 miljoner kronor, d. v. s. något mer än det dubbla

beloppet mot det under föregående år beviljade, sannolikt kommer att erfordras för de lokala nämndernas arbeten. På den plats i föregående års anslag för prisregleringar, varest upptogs ett anslag å 1,5 miljon kronor för kostnader i samband med brödsädsregleringen torde sålunda i år böra insättas en summa av 6 miljoner kronor för statens kostnader för det lokala livsmedelsarbetet.

Sammanfattning.

För fortsatta åtgärder i syfte att förbilliga viktigare livsförnödenheter under nu löpande konsumtionsår beräknar kommissionen sålunda:

Mjöl (bibehållet pris)	42,000,000 kr.
Salt sill	7,500,000 »
Smör, svenskt	5,000,000 »
Smör, danskt	10,000,000 »
Flott	2,400,000 »
Fläsk	5,000,000 »
Gödselmedel, utländsk brödsäd, utländskt kraftfoder samt reserv för oförutsedda prisregleringar	10,000,000 »
Statens kostnader för det lokala livsmedelsarbetet	6,000,000 »
	87,900,000 kr.

Tidigare har omförmäts, att man torde kunna räkna med en kvarvarande behållning å tidigare anslag med ungefär 8,000,000 kr., vadan det ytterligare behovet nu skulle enligt de framlagda kalkylerna röra sig på omkring 80,000,000 kronor. Med en höjning vete- och rågmjölspisen av 2 öre pr kg. resp. 4 öre pr kg. skulle detta belopp kunna sänkas till ungefär 74 å 75,000,000 kronor, resp. 69,000,000 kronor.

Stockholm den 29 november 1917.

För Folkhushållningskommissionen:

HENNING ELMQUIST.

Carl Mannerfelt.

Kontrakt för kvarn.

Spannmålsbyrån i antager härmed
 att från och med den 1917 dels vara kommissionär
 för uppköp av spannmål och dels för byråns räkning förmåla spannmål på följande villkor:

1) Det åligger kvarnen att enligt byråns bestämmelser för dess räkning uppköpa de spannmålsslag, Folkhushållningskommissionen bestämmer, inom det distrikt, som av byrån anvisas.

2) Kvarnen har att verkställa uppköpen på de villkor, byrån meddelar.

3) För uppköp av spannmål äger kvarnen, sedan spannmålen av kvarnen mottagits, tillgodoräkna sig en ersättning av 35 öre per 100 kg.

4) För intagning å kvarn av spannmål från vagn, banvagn, båt eller pråm äger kvarnen tillgodoräkna sig 10 öre per 100 kg., varförutom kvarn, som icke är belägen vid järnvägsspår eller hamn, efter ansökan hos och-prövning av kommissionen för transport av spannmålen till kvarnen kan erhålla en extra ersättning för transport, vilken ersättning utgår med högst självkostnaden för den spannmål, som ej uppköpts av kvarnen, och högst 10 öre per 100 kg. för den spannmål, som kvarnen själv såsom kommissionär uppköpt.

5) För tomsäckar inklusive säckband erhåller kvarnen hyra med 10 öre per säck och gång vid avhämtning av spannmål från lantbrukare samt 10 öre för de första tio dagarna och 5 öre för varje därpå följande period av tio dagar vid avsändning av spannmål till eller mottagande av spannmål från annan kommissionär, ävensom 4 öre per styck för mottagning, rengöring och lagning av returnerade, begagnade mjöl- och klitomsäckar.

6) Det åligger kvarnen att för Folkhushållningskommissionens räkning förmåla spannmålen enligt följande regler samt i övrigt enligt de ytterligare bestämmelser, kommissionen kan finna nödigt utfärda:

Kvarnen förmåler vete med inblandning av korn till den procent, kommissionen bestämmer, till mjöl med iakttagande att, sedan ur 100 kilogram spannmål framställts ett finsiktat mjöl motsvarande minst 77 kilogram, den del av produkten, som därefter utvinnes intill ytterligare 5 kilogram (eftermjöl), blandas i rågmjölet, och återstoden, som beräknas till 15 kilogram, utgöres av kli. Vid förmalning av råg, varvid intet till bröd dugligt må avsiktas, beräknas av 100 kilogram råg utvinnas minst 97 kilogram sammald, varjämte rågmjölet blandas med eftermjöl från veteförmalningen och eller mjöl av vår-säd och eller majs till den procent, som av kommissionen bestämmes.

Samtliga erhållna produkter skola redovisas till byrån.

7) För förmalning utgår följande grundlega per 100 kg., nämligen:

av vete till siktat mjöl	kr. 2: 50
» korn, blandsäd och havre till siktat mjöl	» 2: 50
» råg och majs till sammald	» 1: 50

av korn till gryn kr. 3: —
 » ärter till mjöl » 2: 50

Dessutom erhåller kvarnen en extra ersättning av 10 öre för varje halv procent mjöl, som utvinnes utöver 77 % av vete eller veteblandning, under förutsättning att mjölet ej är av sämre kvalitet än fastställt, till 77 % utmalet standardprov, ävensom ersättning med 10 öre för varje halv procent totalutbyte utöver 95 % av mottagen kvantitet råg, vete och korn, lagringssvinn och malningssvinn häri inberäknat. Genom denna bestämmelse är all tvättning och syftning strängeligen förbjuden.

Ovannämnda grundlega är beräknad med förutsättning, att kvarnen under den tid, detta avtal är gällande, av byrån erhåller förmalningsuppdrag, som giva densamma sysselsättning motsvarande vad på sagda tid belöper av 172/300:delar av kvarnens försäljning av vetemjöl och 230/300:delar av dess försäljning av rågmjöl per helt år räknat efter medelsiffran av försäljningen under år 1913 och 1914.

I den mån kvarnen icke varder av byrån sysselsatt i sådan utsträckning, varvid korn eller annan inblandning i vete eller vetemjöl samt korn till gryn och mjöl och ärter till mjöl räknas som vete samt korn eller annan inblandning i råg eller rågmjöl räknas som råg, kommer Folkhushållningskommissionen att fastställa ersättning för den tid, kvarnen icke erhållit sysselsättning, beräknad till en krona för varje 100 kg. vete och 50 öre för varje 100 kg. råg, varmed förmalningen understiger den på avtalstiden belöpande andelen av ovan omförmälda 172/300:delar resp. 230/300:delar, vilka delar för helt år äro fastställda till kilogram vete och kilogram råg. Härvid gäller dock, att om kvarnen förmalt större kvantitet vete än minimikvantiteten, skall överskottet användas till att fylla eventuell brist i rågkvantiteten, varvid 100 kg. vete skola gå i avräkning mot 200 kg. råg, och om kvarnen förmalt större kvantitet råg än minimikvantiteten, men mindre kvantitet vete, skall avräkning likaledes göras efter nyssnämnda grund.

Kan kvarnen däremot på grund av brist på kraft eller annan orsak ej utföra det arbete kommissionen anmodar den att utföra, bortfaller kommissionens skyldighet att erlägga fautelega för så stor del av förmalningskvantiteten, som pro rata temporis faller på den tid hindret varar.

8) Kvarnen upplåter åt spannmålsbyrån allt för kvarnrörelsen avsett magasinstrymme, mjölmagasin å andra platser däri ej inräknade.

För magasinering av spannmål, som för byråns räkning blivit av kvarnen uppköpt eller till kvarnen inlämnad, är kvarnen berättigad till en ersättning av 30 öre per ton för varje period av tio dagar, varunder spannmål förvaras å magasinet, vilken ersättning dock icke utgår förrän från och med ingången av den tiodagarsperiod, som följer efter den, under vilken spannmålen av kvarnen mottagits.

Kvarnen är skyldig att utan annan ersättning än nu sagts sortera den av kvarnen uppköpta spannmålen samt väl och omsorgsfullt vårda hos kvarnen magasinerad spannmål och därav framställt mjöl, ävensom att mot ersättning av staten hålla varan brandförsäkrad till belopp motsvarande dess värde.

För skötsel av osund eller eljest skadad spannmål utgår ersättning enligt kvarnens självkostnadspris efter överenskommelse med spannmålsbyrån.

För olycksfall eller viktsförlust genom intorkning eller bortdamning ansvarar ej kvarnen, dock att för såvitt viktsförlusten överstiger 2 % kvarnen åligger visa att särskilda omständigheter, som kvarnen ej kunnat förebygga, åstadkommit viktsförlusten

9) Samtliga av kvarnen framställda produkter, som från kvarnen försändas, skola utan annan ersättning än nu sagts avlämnas fritt banvagn eller fritt kaj, utom i de fall, då kvarnen icke ligger vid järnvägsspår eller hamn, i vilket fall kvarnen, i likhet med vad ovan under 4) sagts, efter ansökan kan erhålla en extra transportkostnadsersättning av 10 öre pr 100 kg. För emballering av varorna tillsläpper kommissionen tomsäckar, varemot kvarnen själv får hålla säckband.

10) Det åligger kvarnen att enligt bestämmelser, som därom givas, avgiva rapporter till kommissionen eller till spannmålsbyrån angående såväl uppköp som förvaring, förmalning och försändning av i detta kontrakt omförmälda varor, ävensom att på anfordran hålla såväl sina lager- och arbetslokaler som sin bokföring i hithörande delar tillgängliga för byråns ombud.

11) Detta kontrakt gäller tillsvidare med önsesidig rätt att uppsäga detsamma till upphörande fjorton dagar efter tillsägelse.

12) Tvist om tolkning eller tillämpning av detta kontrakt skall prövas av skiljemän i överensstämmelse med lagen om skiljemän den 28 oktober 1887.

13) Genom detta kontrakt göres icke ändring i kommissionens eller kvarnens skyldigheter eller rättigheter enligt § 13 i Kungl. Förordningen den 20 juli 1917 angående reglering av brödsädsförbrukningen m. m.

14) Detta kontrakt skall underställas Folkhushållningskommissionens prövning och är icke gällande, förrän det blivit av kommissionen godkänt.

P. M.

angående mjöl- och gryntillgången jämte beräknad förlust under perioden
1/9 1917—1/9 1918.

Vetemjöl.

Beräknad skörd i Sverige	145,000 ton
åtgår för självhushåll (30 %)	84,000 »
	<hr/>
	61,000 »
lager av svenskt vete 1/9	7,300 »
» » utländskt och import därefter	57,200 »
	<hr/>
	125,500 »
20 % korn	25,100 »
	<hr/>
	150,600 » veteblandning =
	= 115,900 » mjöl
lager av vetemjöl den 1/9	16,000 »
	<hr/>
	131,900 » mjöl =
= 36 % av totalförbrukningen.	

Rågmjöl.

Beräknad skörd i Sverige	275,000 ton
åtgår för självhushåll (30 %)	68,500 »
	<hr/>
	206,500 »
till jästfabrikerna	1,500 »
	<hr/>
	205,000 »
lager av svensk råg 1/9	9,800 »
» » utländsk och beräknad import	11,200 »
	<hr/>
	226,000 »
korn (19 %)	39,500 »
	<hr/>
	265,500 » rågblandning =
	= 248,200 » mjöl
lager av rågmjöl den 1/9	5,000 »
	<hr/>
	253,200 » mjöl =
= 69 % av totaltillgången.	

Korn.

Beräknad skörd i Sverige	205,000 ton
åtgår för självhushåll (40/75 %)	75,000 »
	<hr/>
	130,000 »

Till jästfabriker	12,000	
» bryggerier	1,500	
» blandning i vete- och rågmjöl	<u>64,600</u>	78,100 ton
		<u>51,900 »</u>
» grynkortan (50 %)		8,000 »
		<u>43,900 » =</u>
		= 35,000 » mjöl.

Havre.

30,000 ton =
= 14,100 » gryn.

Med tillsättning av ytterligare 50,000 ton blandsäd i rågmjölet är
allt tillgängligt vete

» » råg
» » korn

100,000 ton blandsäd (50,000 ton till självhushåll)

tillräckligt för tilldelning av

30 % vetemjöl
70 % rågmjöl

under en tid av 12 månader för hela befolkningen, då konsumtionen beräknas till 575,000 ton mjöl jämte minst 1 1/2 månaders reservförråd för korthushållare, då konsumtionen för dem beräknas till 365,000 ton.

Förlusten av det kvantum mjöl, som åtgår under 12 månader, kan med de frakt- och ersättningstaxor, som nu gälla beräknas till

109,500 ton vetemjöl à 10,42 = 11,400,000
255,500 » rågmjöl » 11,93 » 30,500,000

41,900,000

Härtill kommer för importerade 64,500 ton
vete och 11,200 ton råg

5,000,000

46,900,000

Vetemjölskalkyl.

Vete	32	80 %	31: —
korn	27	20 %	
		2 % avgång	0: 62
			<u>31: 62</u>
inköpskostnad	0: 75		
tomsäckshyra	0: 25		
4/m ränta	0: 53		
4/m lagring	0: 36		
brandförsäkring	0: 15		
frakt	0: 90		2: 94
mallön	2: 50		
intagning	0: 10		
fautelega	0: 30		2: 90
			<u>37: 46</u>
Avgår 5 % eftermjöl à	= 1: 35		
» 15 » kli	» » 2: 85		4: 20
			<u>33: 26</u>
77 kg. ÷ 100 kg.	kr. 43: 19		
frakt till depå o. omkost.	1: 75		
hamnpenngar	kr. 0: 15		
tomsäcksslitage å lagning	0: 50		
utbytesersättn. (1 1/2 %)	0: 09		
2 % grossistprovision	kr. 0: 74		
administrationskostnad » 1:	—		
	<u>Kr. 47: 42</u>		

Rågmjölskalkyl.

<i>Råg.</i>	32: —	
2 % avgång	—: 64	32: 64
inköpskostnad	0: 75	
tomsäckshyra	0: 25	
4/m ränta	0: 53	
4/m lagring	0: 36	
brandförsäkring	0: 15	
frakt	0: 90	2: 94
mallön	1: 50	
intagning	0: 10	
fautelega	0: 10	1: 70
		<u>37: 28</u>
97 % ÷ 100 kg. =		38: 43
<i>Korn.</i>	27: —	
2 % avgång	0: 54	27: 54
ovanstående inköpskost.		2: 94
mallön 2: 50 — 10—10		2: 70
		<u>33: 18</u>
avgår 10 % sådor à 15: —		1: 50
		<u>31: 68</u>
85 % 100 kg. =		37: 27
<i>Blandsäd.</i>	27: —	
2 % avgång	0: 54	27: 54
ovanstående inköpskost.		2: 94
mallön		2: 70
		<u>33: 18</u>
avgår 35 % sådor à 15: —		5: 25
		<u>27: 93</u>
60 % 100 kg. =		46: 55
Blandning	60 % rågmjöl	
	30 » kornmjöl	38: 80
	10 » blandsäds mjöl	
frakt till depå och onkostnader		1: 75
hamnpenngar		0: 15
tomsäcksslitage och lagning		0: 50
2 % grossistprovision		0: 64
administrationskostnader		1: —
		<u>42: 93</u>

V. P. M. Nr 2.

angående ifrågasatta åtgärder för nedbringande av prisen å viktigare livs-förnödenheter medelst anlåtande av statsbidrag.

I en promemoria av den 29 sistlidne november redogjorde folkhushållningskommissionen för ifrågasatta åtgärder för vissa statliga prisregleringar. Enär fråga därefter uppkommit, huru de i promemorian angivna eller övriga möjliga statliga prisregleringar komma att fördela sig efter kalenderåren 1917 och 1918, vill folkhushållningskommissionen härigenom göra följande tillägg till de tidigare lämnade uppgifterna.

I vad mån tidigare beslutade prisregleringar komma att belasta 1917 års stat, torde visserligen framgå av kommissionens redogörelse i ovannämnda promemoria, men tillåter sig kommissionen här nedan meddela en tabellarisk sammanfattning av innehållet i denna redogörelse. Härvid bör dock observeras, att de nu angivna uppgifterna endast hänföra sig till sådana prisreduceringar, som stödja sig på redan fattade beslut av Konungen eller riksdagen.

	Anslaget's ändamål Av Kungl. Maj:t. eller riksdagen anvisade medel.	Av kommissionen använda belopp även som under år 1917 i övrigt uppkommande förluster på grund av prisregleringar.	Återstående belopp.
	Kr.	Kr. (i runda tal)	Kr.
Prisreglering av utländskt kraftfoder (jämlikt nådigt brev d. 17 nov.—16)	4,000,000	4,000,000	—
Lindring av fraktkostnader vid transport av majs till vissa delar av Norrland och Gottland	190,000	—	190,000
Prisreglering av vissa gödselmedel	4,000,000	4,000,000	—
Statsbidrag för anläggning av potatistorkerier	750,000	785,500	—
Transport	8,940,000	8,785,500	190,000

Transport	8,940,000	8,785,500	190,000
Åtgärder i prisreglerande syfte:			
a) inporterad brödsäd	8,000,000	7,000,000	1,000,000
b) majs o. oljekakor	3,800,000	—	3,800,000
c) konstgödsel	3,000,000	1,000,000	2,000,000
d) salt fisk	3,000,000	2,000,000	1,000,000
e) potatis	500,000	150,000	350,000
f) kostnader för brödsädesregleringen.	1,500,000	1,500,000	—
Summa kronor	28,740,000	20,435,500	8,340,000
Avgå anvisade medel för täckande av förlust å smör c:a			185,000
			Återstår: Summa kronor 8,155,000

Av de sålunda av Kungl. Maj:tt och riksdagen anvisade medlen för prisregleringar återstå sålunda i runt tal cirka 8,000,000 kronor vid 1917 års utgång. Härtill bör emellertid läggas vissa av de kostnader, som folkhushållningskommissionen upptagit i kapitel B, Nya prisregleringar, och vilka kostnader hänföra sig till tiden sept.—dec. 1917 och sålunda torde böra belasta 1917 års stat. närligen, för mjöl 14,000,000 kronor

- » hushållsflott 250,000 »
- » fläsk 125,000 »
- » statens kostnader för det lokala livsmedelsarbetet 2,000,000 »

tillammans 16,375,000 kronor.

I och för överensstämmelse med uppgifterna i den tidigare lämnade promemorian har här prisregleringen av hushållsflott beräknats såsom en ny prisreglering, ehuru Kungl. Maj:tt numera givit folkhushållningskommissionen bemyndigande att verkställa rabatteringen även å denna vara.

Beträffande den beräknade rabatteringen å fläsk, 125,000 kronor, kommer densamma att verkligen inträffa först sedan nådigt bemyndigande givits kommissionen i enlighet med kommissionens tidigare hemställan till Kungl. Maj:tt angående prisreglering jämväl av denna artikel.

Drager man från denna nu angivna ökade kostnad för statliga prisregleringar under år 1917 ovan angivna siffra för kvarvarande behållning å tidigare beslutade prisregleringsbelopp, 8,155,000 kronor, skulle sålunda framträda en brist av 8,220,000 kronor eller med andra ord uttryckt, hittills anvisade statliga medel för förbilligande av priset å livsförnödenheter komma under år 1917 att överskridas med i runt tal 8,000,000 kronor.

Om hänsyn tages till här ovan angivna uppgifter rörande de sannolika kostnaderna för nya prisregleringar, som böra falla på 1917, bli de i kommissionens ovannärnda P. M. samn anfattningsvis angivna beloppen för nya prisregleringar reducerade till här nedan angivna belopp:

Sannolika prisregleringar januari 1918—hösten 1918:

Mjöl	28,000,000 kr.
Salt sill	7,500,000 »
Smör, svenskt	5,000,000 »
» , danskt	10,000,000 »
Flott	2,150,000 »
Fläsk	4,875,000 »
Gödselmedel, utländsk brödsäd, utländskt kraftfoder samt reserv för oförutsedda prisregleringar	10,000,000 »
Statens kostnader för det lokala livsmedelsarbetet	4,000,000 »
	<u>71,525,000 kr.</u>

Med en höjning i vete- och rågmjölspisen av 2 öre pr kilogram resp. 4 öre pr kilogram skulle slutsumman, som är ungefär 72,000,000 kronor, sänkas till 67 resp. 62,000,000 kronor.

Gäller det så att redan nu angiva kostnaderna för prisregleringar, som hänföra sig till *senare* delen av år 1918, framträda givetvis stora vanskligheter för en dylik beräkning, enär de vidtagna folkhushållningsfrågorna ansluta sig närmast till s. k. konsumtionsår, d. v. s. den tidrymd, som förflyter mellan tidpunkten för tvenne på varandra följande inhemskt spannsållskördar. Kommissionens bokföring är i stort sett även upplagd efter dessa s. k. konsumtionsår.

Svårigheterna att beräkna erforderliga medel för prisregleringar å livsförnödenheter under tiden efter hösten 1918 bero närmast därpå att det för närvarande icke finnes någon som helst möjlighet förutspå hurudan nämnda års skörd blir, vilka produktionskostnaderna bliva för nästa år, huruvida ransoneringen skall fortsätta i samma omfattning som nu och i så fall, vilka kvantiteter spannmål, som kunna komma att gå genom den statliga regleringen. Det torde heller icke stå i mänsklig makt att nu säga, vilka åtgärder, som förhållandena komma att betinga beträffande handeln med smör, mjölk, fläsk m. m. under den tid, som kommer att inträffa, sedan 1918 års skörd blivit färdig. Likaså ser sig kommissionen ur stånd att göra några beräkningar, som sammanhånga med importförhållandena under början av vintern 1918. Emellertid vill kommissionen — dock under uttryckligt betonande av att här ej kan vara fråga om annat än rena gissningar — angiva de sannolika kostnaderna för prisregleringar för tiden september—december 1918 till 25,000,000 kronor, fördelade på följande sätt:

Mjöl	c:a 15,000,000 kr.
statens kostnader för det lokala livs- medelsarbetet	2,000,000 »
ytterligare prisreglering	8,000,000 »
	<u>Summa cirka 25,000,000 »</u>

Som sammanfattning av vad ovan anförts vill kommissionen meddela följande.

För år 1917 komma antagligen anslagna medel för prisregleringar att behöva överskridas med ungefär 8,000,000 kronor. För statliga rabatteringar under kalenderåret 1918 komma sannolikt att erfordras ungefär 97,000,000 kronor, vilket belopp dock torde kunna reduceras till 90 resp. 82,000,000 kronor, för den händelse mjölprisen höjas med 2 resp. 4 öre pr kilogram. Bibehålles smörpriset vid utförsäljningen till kr. 5, 35 pr kg., och sker alltså endast reglering i viss mån av det eventuellt införda danska smöret, torde dessa belopp sänkas med åtminstone 7,000,000 kronor.

I detta sammanhang tillåter sig kommissionen slutligen meddela, att viss jämkning sannolikt bör åvägabringas i de av kommissionen angivna kalkylerna beträffande mjöl. Enligt vad som meddelats kommissionen har nämligen Kungl. Maj:t numera återkallat ett bemyndigande för kungl. järnvägsstyrelsen att med folkhushållningskommissionen träffa särskilt avtal om lindring i fraktkostnaderna för spannmål och mjöl. När icke lifrågavarande nådiga beslut av den 16 november 1917 och ej heller något annat meddelande i saken varit känt för kommissionen förrän några veckor efter avgivandet av ovan nämnda promemoria av den 29 november 1917, har det ej varit kommissionen möjligt att taga hänsyn till den sålunda vidtagna ändringen i fraktsatserna. Kommissionen har emellertid gått i författning om utarbetande av beräkningar vad ifrågavarande beslut kommer att innebära i ekonomiskt hänseende, och är det kommissionens avsikt att sedermera ingå till Kungl. Maj:t med särskilt meddelande, vilka ytterligare belopp, som torde vara erforderliga för prisreglering av mjöl på grund av de gjorda ändringarna i fraktkostnaderna å mjöl och spannmål. När fraktkostnaderna för dessa varor hittills beräknats kräva 10 å 11 miljoner kronor per konsumtionsår räknat, torde det, efter vad kommissionen nu kan bedöma, sannolikt bli rätt betydande belopp, som erfordras för ytterligare prisreglering av mjöl, för såvitt ej en allmän prispförlöjning å denna artikel skall åvägabringas.

Stockholm den 21 december 1917.

För Folkhushållningskommissionen:

HENNING ELMQUIST

Carl Mannerfelt.